

Samen beter boeren

Door veehouder en adviseurs gezamenlijk doelen te laten stellen en bijbehorende activiteiten te plannen en te evalueren, kunnen gezondheidsproblemen effectiever voorkomen worden.

MARJAN LENEMAN

“Het is geen *rocket science*”, zegt dierenarts David Speksnijder, “en dat hoeft ook niet, als het maar werkt.” Naast practicus in Wijchen is Speksnijder ook onderzoeker aan de diergeneeskunde-faculteit in Utrecht. Hij begon in 2011 aan een promotietraject, waar het onderzoek-project ‘Samen beter boeren’ deel van uitmaakt. Oorspronkelijke aanleiding voor het onderzoeksproject was de antibiotica-resistentieproblematiek. Veeartsen en veehouders zijn zich al langere tijd bewust dat je ziekten beter kunt voorkomen dan gene-

zen, maar er komt veel bij kijken om dat voor elkaar te krijgen. De praktijk wijst uit dat ongeveer de helft van de melkvee-bedrijven nog met relatief hoge aantallen gezondheidsproblemen te kampen heeft, zoals uiergezondheids- en klauwaandoeningen, met als gevolg dat het antibiotica-gebruik bij deze bedrijven boven de SDA-signaleringsnorm van 3 DDD/J ligt (de SDA heeft de signaleringsnorm inmiddels verhoogd naar 4). Met de noodzaak om antibiotica te minderen is ziektepreventie nog belangrijker geworden en er is bovendien een verschuiving van het denken in termen van ziekten naar het bewaken van gezondheid op gang gekomen. “Dat is een andere manier van kijken en dat heeft consequenties voor de adviesfunctie van de dierenarts”, begreep Speksnijder. Hij nam de doelmatigheid en effectiviteit van die adviesfunctie onder de loep en bedacht een adviseringsexperiment. Hij benadrukt nogmaals dat het allemaal geen hogere wijskunde is, maar dat hij een paar zaken op een rijtje heeft gezet en over de schutting heeft gekeken.

Gemiste kansen

Adviseren is een vak dat door sommigen beter verstaan wordt dan door anderen en in principe geleerd kan worden. “Natuurlijk zijn er dierenartsen die het niet in de vingers krijgen en er zijn veehouders die niet geadviseerd willen worden. De winst moet je zoeken in de gemiste kansen”, begint Speksnijder. “Dierenartsen zitten vaak niet als adviseur om de tafel als er structurele managementbeslissingen worden genomen, zoals bijvoorbeeld bij de (ver)bouw van een stal. En de veehouder ontvangt adviezen van meerdere adviseurs. Als de adviezen niet dezelfde richting op wijzen, welke adviezen krijgen dan voorrang en waarom? Wat opvalt is dat veel dierenartsen vanuit hun oude rol als gener adviseurs vaak eenmalig en als een opdracht geven of als vrijblijvende informatievoorziening. De veehouder is de eigenaar van het dier en daarmee van het

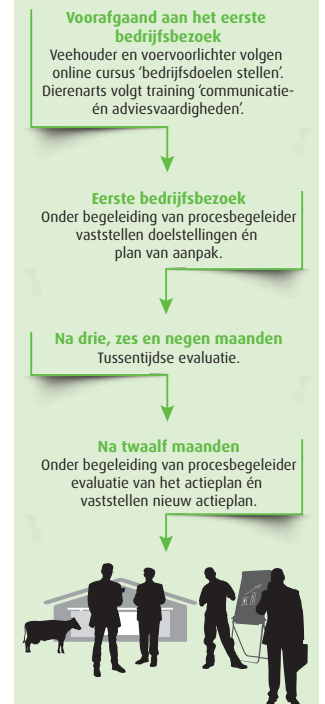
Dierenarts David Speksnijder: “Het meest kritische punt zit tussen het uitbrengen van het advies door de adviseurs en het uitvoeren op het veebedrijf.”

FOTO: MARJAN LENEMAN

De veldstudie

Er hebben zich veertig veehouders aangemeld via FrieslandCampina om mee te doen aan dit project. Hun bedrijven hebben een antibioticagebruik tussen 3 en 6 DDD/J (SDA-benchmarks voor oranje, het signaleringsgebied). In deze groep is verbetering van antibioticagebruik nog mogelijk én meetbaar zonder verplichte maatregelen. De bedrijven zijn per twintig ingedeeld bij de interventiegroep en de controlegroep. Het adviseringsexperiment duurt twee jaar.

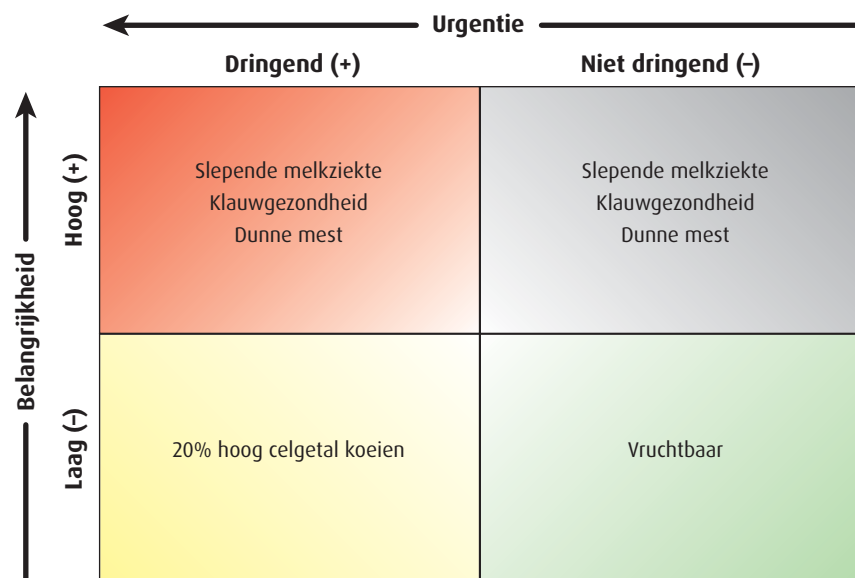
In het eerste jaar ziet het programma er voor de interventiegroep als volgt uit:

In het tweede jaar wordt de controlegroep *interventiegroep* en wordt de oude interventiegroep niet meer begeleid, maar nog wel gevolgd, waarmee de langetermijnutwerking van de interventie bekeken wordt. De uitleesparameters zijn implementatie van de opgestelde adviezen, dierziekte-incidentie en totale antibioticagebruik.

Figuur 1

Samen prioriteiten stellen is een belangrijk beslismoment in de advisering. Een matrix, waarin urgentie en belangrijkheid afgewogen worden, kan daarbij helpen.

probleem. Het komt dan vaak niet tot gezamenlijke besluitvorming en begeleiding. Het meest kritische punt zit tussen het uitbrengen van het advies en het uitvoeren. Er kan een verschil zijn in probleemopvatting of de communicatie verloopt niet goed. Daar is heel veel over geschreven.”

Samenwerking versterken

De bedrijfsmanagementliteratuur van de afgelopen dertig jaar draait om hoe een bedrijf scherper aan de wind kan varen en advisering heeft daar een rol in. Speksnijder heeft voor zijn project enkele werkbare methoden geleend. Veehouder, voer-voorlichter en dierenarts bespreken in het bijzijn van een procesbegeleider in een tijdsbestek van drie uur het bedrijfsdoel, de sterke en zwakke punten en moeten doelstellingen vaststellen én prioriteren, om vervolgens tot een SMART-actieplan te komen dat op een watervaste poster wordt afgedrukt en zichtbaar wordt opgehangen in bijvoorbeeld de melkstal of het kantoor. SMART staat voor specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. ”Uiergezondheid verbeteren is een mooi doel, maar het wordt pas SMART als je het vertaalt in bijvoorbeeld: het aantal mastitisgevallen terugbrengen tot 8 binnen een

jaar. Op een bedrijf met 13 mastitisgevallen is zo'n doelstelling wel realistisch, maar misschien niet als er bijvoorbeeld 23 gevallen op jaarbasis zijn. Een doelstelling of

actiepunt kan onacceptabel zijn als er een hoge arbeids- of kapitale investering voor nodig is. Een advies zou kunnen zijn om hoogcelgetalkoeien als laatste te melken, maar soms stuit dat op praktische bezwaren en is het beter om naar een acceptabel advies te zoeken. Adviezen voor structurele aanpassingen in de stal of het rantsoen kunnen lang niet altijd binnen het bestek van een jaar gerealiseerd worden. Maar als het advies voor de veehouder in principe wel acceptabel is, is het een kwestie van de termijn aanpassen om het realistisch te maken.” Speksnijder benadrukt dat SMART een manier is om succes af te dwingen en dat onhaalbare of vrijblijvende doelen ondermijnend zijn. Als de actiepunten zijn opgesteld, krijgt elke betrok-

kene de verantwoordelijkheid voor zijn of haar actiepunten. De procesbegeleider neemt elke drie maanden contact op, beoordeelt de vorderingen en stelt aanpassingen voor als dat nodig is.

Driekwart enthousiast

De veldstudie is in april 2014 van start gegaan. De harde onderzoeksgegevens zullen pas aankomende zomer binnen zijn. Wel hebben de procesbegeleiders, de dierenartsen Ineke Eijck en René Schepers, het enthousiasme bij de veehouders en adviseurs kunnen peilen. Speksnijder weet: ”Van de twintig bedrijven die dit jaar in de interventiegroep zitten (zie kader ‘De veldstudie’), kunnen we van zeker vijftien zeggen dat de veehouder en de adviseurs enthousiast zijn. Ze vertellen dat het hen helpt om met een gestructureerd plan aan de slag te gaan en dat een onafhankelijke persoon over de schouders meekijkt om de voortgang te bewaken. Het merendeel van de deelnemers heeft nooit eerder met zijn drieën om de tafel gezeten. Enkele trio's hebben heel veel voortgang geboekt en zijn op eigen initiatief de advisering uit gaan breiden. De veehouders hebben zichzelf aangemeld. Hun dierenartsen en voer-voorlichters zijn gevraagd om mee te doen. Alle drie hebben vooraf een training gekre-

Succes afdwingen met haalbare doelen

gen. We kunnen nu nog niet veel zeggen over de knelpunten bij de bedrijven waar het met wat minder enthousiasme is opgepakt. Wel hebben we gezien dat een niet werkelijk gemotiveerde veehouder met fanatieke adviseurs geen voortgang boekt, maar dat een fanatieke veehouder met iets minder gemotiveerde adviseurs zijn weg wel vindt, desnoods met andere adviseurs.”